

PRINCIPALELE ASPECTE ALE EXPORTURILOR PRODUSELOR AGROALIMENTARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Natalia ENACHI

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
Republica Moldova, Chișinău, Bănulescu Bodoni, 61,
tel. (+373) 22 41 28, www.ase.md
e-mail: natali_enachi@yahoo.com*

Abstract. *The agri-food sector is one of the most important sectors and with a rather impressive contribution to the economy of the Republic of Moldova (the share of GDP of this sector being over 35%). Thus, the development of agri-food trade presents one of the main priorities of the Moldovan economy.*

Key words: *agro-food sector, agri-food products, agro-food export, agro-food export structure, embargo, geographical orientation.*

JEL CLASIFICATION: Q17

În comerțul exterior moldovenesc rolul esențial îi revine exportului, care reprezintă elementul de bază în formarea PIB-ului, constituie sursa principală de venituri, sursa de obținere a valutei necesare efectuării importului, sursa de acumulare a mijloacelor investiționale, sursa de satisfacere a necesităților vitale ale economiei naționale, deci este un important generator al creșterii economice a țării noastre.

Datorită specializării agricole, principalele componente ale exportului Republicii Moldova sunt produsele agroalimentare, evoluția cărora în perioada ultimilor 11 ani (pentru 2017 date provizorii) poate fi vizualizată în următoarea figură:

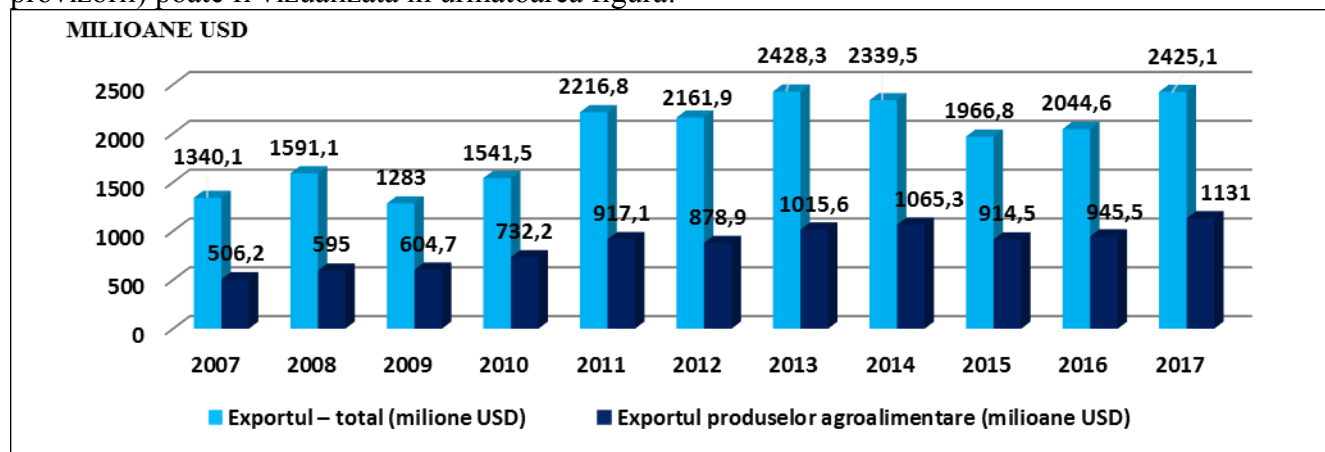

Figura 1. Exportul produselor agroalimentare și totalul exportului Republicii Moldova în (2007-2017)

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor prezentate de Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

Conform datelor Biroului Național de Statistică (BNS), în anul 2017 (date provizorii) exporturile de mărfuri au totalizat 2425,1 mil. dolari SUA, volum superior celui realizat în anul 2016 cu 18,6 la sută. **Mijloacele de transport rutier au fost cel mai des utilizate la exporturile de mărfuri** (85,8% în total exporturi), după care urmează transportul maritim (7,9%), feroviar (3,8%) și aerian (2,4%).

În 2017 exportul agroalimentar moldovenesc a înregistrat o valoare de 1131 mil. dolari SUA, care față de 2016 a crescut cu 185,5 mil. dolari SUA sau cu 19,6 la sută. Evoluția indicilor valorici a exportului de produse agroalimentare poate fi vizualizată în Figura 2:

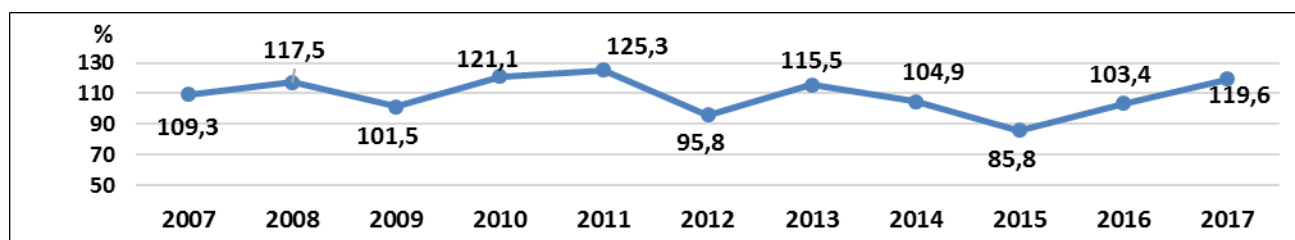

Figura 2. Evoluția indicilor valorici ai exportului agroalimentar a Republicii Moldova (anul precedent = 100)
Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor prezentate de Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

Pe parcursul perioadei analizate se evidențiază în majoritatea cazurilor creșteri ai exportului agroalimentar, excepția făcând anul 2012 și 2015, anii, care au semnalat reduceri substanțiale a performanței sectorului agricol, datorită diminuării producției agricole în urma secetei devastatoare din țară. Astfel, în 2015 exportul a diminuat cu 14,2 %, iar în 2012 cu 4,2 % față de anii săi precedenți.

Tradițional exportul Republicii Moldova este dominat de umătoarele produse agroalimentare (care constituie primele patru secțiuni din Nomenclatura Combinată a Mărfurilor):

Tabelul 1. Exportul de produse agroalimentare din Republica Moldova în 2007 – 2017

(mil. dolari SUA)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Exportul – total	1340,1	1591,1	1283,0	1541,5	2216,8	2161,9	2428,3	2339,5	1966,8	2044,6	2425,1
Exportul total al produselor alimentare, din care:	506,2	595,0	604,7	732,2	917,1	878,9	1015,6	1065,3	914,5	945,5	1131,0
Animale vii și produse animale	13,6	10,1	9,1	27,0	38,0	37,8	37,2	59,7	37,5	40,2	47,0
Produse vegetale	162,7	210,1	263,9	340,7	471,0	360,5	507,1	549,7	501,7	529,5	662,5
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	55,3	62,9	50,7	47,6	77,5	89,7	44,0	77,5	72,0	54,3	53,7
Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	274,6	311,9	281,0	316,9	330,6	390,9	427,3	378,4	303,3	321,5	367,8
Ponderea produselor agroalimentare în total export, %	37,8	37,4	47,1	47,5	41,4	40,7	41,8	45,5	46,5	46,2	46,6

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor prezentate de Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

* date provizorii

Ponderea tuturor produselor agroalimentare în totalul export al țării în decurs de 11 ani a variat în continuu de la 37,4% (fiind cea mai mică în 2008) până la 47,5% (fiind maximală în 2010). În 2017 ponderea produselor agroalimentare în exportul total a constituit 46,6%, fiind mai mare cu 0,4 p.p. comparativ cu anul precedent. Creșterea respectivă se datorează majorărilor înregistrate de trei secțiuni: ”Animale vii și produse animale” (+16,9%), ”Produse vegetale” (+25,1%) și ”Produsele alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun” (+14,4%), pe când secțiunea ”Grăsimi și uleiuri animale și vegetale” a înregistrat o reducere de 1,1%.

Structura exportului agroalimentar în perioada analizată a suferit schimbări semnificative (Tabelul 2), în special pe dimensiunea exportului de produse procesate – ”Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun”, care a înregistrat o scădere de la 54,3% din totalul exportului de produse agroalimentare în 2007, la 32,5% în 2017, fapt ce denotă importante dificultăți de adaptare a industriei la diverse șocuri sau embargouri externe, ci și lipsa unor capacități de procesare esențiale. Astfel, ”Produsele vegetale” și-au sporit ponderea de la 32,1% (2007) la 58,6% (2017), ”Animalele și produsele animale” – de la 2,7% la 4,2%, iar ”Grăsimile și uleiurile animale sau vegetale” și-au diminuat cota de peste 2 ori (de la 10,9% la 4,7%).

Conform datelor BNS cota agriculturii în exportul produselor agroalimentare a fost destul de instabilă, înregistrând fluctuații mari – de la cca 35% în 2007 a crescut până la cca 63% în 2017, iar cota industriei alimentare dimpotrivă a scăzut de la cca 65% până la 37,2%.

Tablelul 2. Exportul de produse agroalimentare al Republicii Moldova pe perioada 2007 – 2017

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Exportul total al produselor agroalimentare	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Animale vii și produse animale	2,7	1,7	1,5	3,7	4,1	4,3	3,7	5,6	4,1	4,3	4,2
Produse vegetale	32,1	35,3	43,6	46,5	51,4	41,0	49,9	51,6	54,8	56,0	58,6
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	10,9	10,6	8,4	6,5	8,5	10,2	4,3	7,3	7,9	5,7	4,7
Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	54,3	52,4	46,5	43,3	36,0	44,5	42,1	35,5	33,2	34,0	32,5

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor prezentate de Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

* date provizorii

O analiză detaliată a produselor agroalimentare exportate pe capitole atestă că primele 8 poziții exportate în 2017, din valoarea totală a exportului agroalimentar egal cu 1131,0 mil. dolari SUA: oleaginoase; fructe comestibile și nuci; băuturi alcoolice și nealcoolice, oțeturi; cereale; preparate din legume și fructe; grăsimi și uleiuri animale sau vegetale; lapte și produse lactate, ouă, miere naturală; zahăr și produse zaharoase însumează peste 90% din totalul exportului agroalimentar. Structura exportului denotă că, este una destul de primitivă în care predomină 5 poziții, care reprezintă produse care au un anumit grad de procesare și 3 poziții ce prezintă materii prime.

O detaliere a produselor agroalimentare, la nivel de 4 semne conform Nomenclaturii Combinată a Mărfurilor, atestă că în 2017 în topul primelor 15 produse agroalimentare, având o contribuție în total de peste 70 la sută, locul de frunte îl ocupă exportul de semințe de floarea-soarelui, care conform datelor provizorii în acest an a cifrat o cantitate de 520,6 mii tone (mai mare cu 74,4 mii tone față de anul 2016, iar față de 2015 cu 154,9 mii tone) sau o valoare de 197,8 mil. dolari SUA, ceea ce a înregistrat o creștere comparativ cu anul 2016 de 10,7 la sută și față de 2015 de 37,6 la sută, ponderea căruia față de exportul total de produse agroalimentare a constituit 17,5% (cu 1,4 p.p. mai puțin decât în 2016). Principalele destinații de export al semințelor de floarea-soarelui sunt: Bulgaria Cehia, Estonia, Germania, Grecia, Italia etc.

Al doilea loc îl ocupă exportul de vinuri, care în continuu crește de la 11,4 mil. decaltri în 2015 până la 14,1 mil. decaltri în 2017. Industria vinicolă tradițional este cel mai important sector al economiei naționale, precum și sectorul cu care Republica Moldova se bucură de renume internațional. Astfel, valoarea exportului de vinuri din struguri proaspeți în 2017 a însumat 128,4 mil. dolari SUA, fiind cu cca 19% mai mare față de anul precedent și cu 31,4% mai mare față de 2015. Contribuția vinurilor în total export agroalimentar în 2017 a fost de 11,4%, deținând aceeași pondere ca și în 2016. Actualmente, companiile vinicole pun accent pe producerea vinurilor de calitate și utilizarea ambalajelor ce corespund standardelor internaționale. Principalele piețe de destinație a vinurilor moldovenești sunt: România, Polonia, Cehia, Marea Britanie, Ungaria, Belarus, Ucraina, Kazahstan, SUA etc.

Orientarea geografică a exportului agroalimentar național a fost influențată de o serie de factori sau evenimente, dintre care cele mai cu impact pot fi menționate următoarele:

- ✓ numeroase embargouri impuse țării noastre de partenerul tradițional – Federația Rusă (primul embargou pe vinurile moldovenești în martie 2006 și al doilea din toamna anului 2013 – când se susținea că vinul moldovenesc este necalitativ și chiar nociv. În anul 2014 Federația Rusă a decis să interzică din iulie 2014 importul de fructe și legume din Republica Moldova,

declarând că s-au găsit în multe loturi de fructe un dăunător, numit molia orientală, iar în cazul conservelor a fost invocată nerespectarea normelor de marcare și identificare a mărfii. Din august 2014, Guvernul Federației Ruse a adoptat o hotărâre de introducere a taxelor vamale la importul de mărfuri din Moldova, stabilite “la nivelul ratelor tarifului vamal unic din Uniunea Vamală”. Taxele sunt introduse față de 19 poziții, inclusiv carne, legume, fructe, cereale, făină, zahăr, semințe de floarea soarelui, bere, alcool, vin și alte băuturi alcoolice etc.)

- ✓ acordarea graduală de către Uniunea Europeană a diverselor instrumente de facilitare a comerțului Republicii Moldova cu această entitate, și anume a Sistemului Generalizat de Preferințe (2006), a Preferințelor Comerciale Autonome (2008), semnarea Acordului de Asociere cu UE și, implicit, crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) în 2014.
- ✓ aderarea României la Uniunea Europeană (în 2007) a îmbunătățit comerțul exterior al țării noastre cu UE, implicit cu România, care în 2014 a devenit partenerul de frunte în exportul moldovenesc.

Astfel, exportul produselor agroalimentare al Republicii Moldova pe grupe de țări poate fi vizualizată în următorul tabel:

Tabelul 3. Exportul produselor agroalimentare al Republicii Moldova pe grupe de țări în 2007 – 2017 (milioane dolari SUA)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Exportul total al produselor agroalimentare	506,2	595,0	604,7	732,2	917,1	878,9	1015,6	1065,3	914,5	945,5	1131,0
- CSI	272,9	329,4	329,9	394,4	429,5	406,7	396,5	367,9	239,0	173,9	90,2
- UE (28)	179,8	187,6	198,0	217,9	382,4	339,6	379,5	441,3	488,3	537,9	649,5
- Alte țări	53,5	78,0	76,8	119,9	105,2	132,6	239,6	256,1	187,2	233,7	391,3

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică (www.statistica.md)

* date provizorii

În ultimii patru ani (2014-2017) principala piață de export agroalimentar moldovenesc a devenit UE (țările de frunte fiind România, Italia, Germania, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și Polonia), unde în 2017 exportul respectiv a constituit 649,5 mil. dolari SUA, ceea ce față de anul 2016 a înregistrat o creștere de 20,1 la sută, iar față de 2007 o majorare de 3,6 ori.

În anul 2017 pe piața CSI s-au exportat produse agroalimentare moldovenești doar în valoare de 90,2 mil. dolari SUA, diminuând semnificativ față de anul precedent (cu 48,1 la sută), iar față de 2007 tocmai cu 67 la sută. Principalele țări de pe piața CSI sunt: Federația Rusă, Belarus, Ucraina și Kazahstan. Piața celorlalte țări (preponderent fiind Turcia, Elveția, SUA, Georgia, China, Irak) în 2017 s-au bucurat de prezența produselor agroalimentare autohtone în valoare de 391,3 mil. dolari SUA, sporind de 1,7 ori față de 2016 și de 7,3 ori față de 2007.

Deci, se observă că, orientarea exportului agroalimentar moldovenesc pe parcursul ultimilor 11 ani a înregistrat schimbări radicale (Figura 4): diminuarea semnificativă a cotei pieței CSI de la 53,9% în 2007 până la doar 8% în 2017 și majorarea cotelor celor două piețe - a pieței UE de la 35,5% până la 57,4% în 2017 și a pieței celorlaltor țări de la 10,6% până la 34,6%.

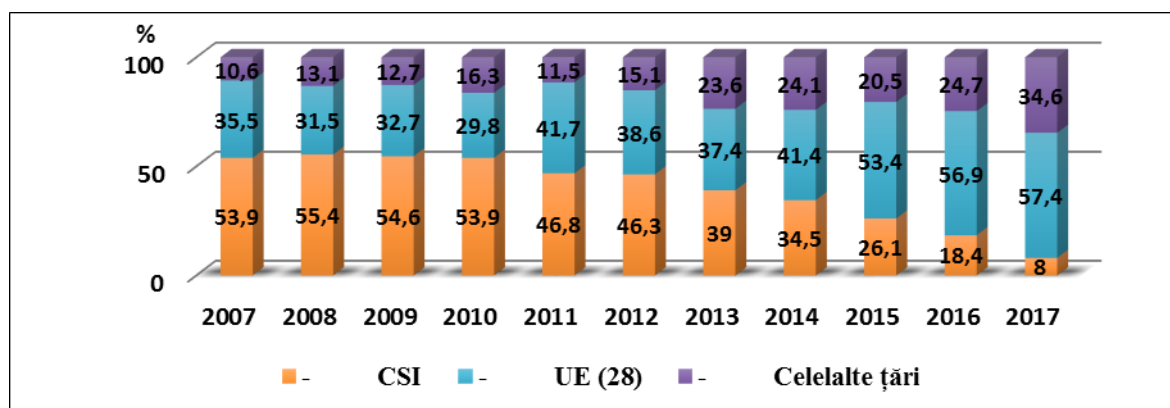

Figura 4. Structura exportului produselor agroalimentare al Republicii Moldova pe grupe de țări în 2007 – 2017

Sursa: Elaborat de autor în baza informațiilor prezentate de Biroul Național de Statistică (www.statistica.md)

Embargourile rusești, care au fost ca o lovitură dură pentru producătorii autohtoni, au dat un imbold vinificatorilor moldoveni și, în general, exportatorilor de a-și căuta noi piețe mai sigure. E de menționat că, din cauza dependenței excesive de piața rusă, brusc producătorii de vinuri au fost nevoiți să-și stopeze producția, să-și pună vinurile la păstrare, alții chiar au dat faliment etc. În pofida tuturor dificultăților, un sprijin mare în susținerea vinificatorilor autohtoni, a fost oferit de către Uniunea Europeană, liberalizând piața pentru importul vinurilor din țara noastră. După anul 2013 are loc o reorientare activă a exportului agroalimentar pe piețele noi de desfacere în spațiul UE, SUA, Turcia, China etc.

Începând cu 2014 exportul agroalimentar moldovenesc este dominat de tranzacțiile comerciale cu produse vegetale, care în 2017 au cifrat o valoare de 662,5 mil. dolari SUA (Tabelul 4), din care 421,7 mil. dolari SUA (cu o contribuție de 63,7%) s-au realizat pe piețele țărilor UE (în special în România, Marea Britanie, Elveția, Franța , Italia, Grecia, Germania, Polonia, Austria), 129,7 mil. dolari SUA (ce constituie 19,6%) - pe piețele celorlalte țări ale lumii (Turcia, Noua Zeelandă, Liban) și 111,1 mil.dolari SUA (ce constituie 16,8%) - pe piețele țărilor CSI (Federația Rusă, Belarus, Ucraina). Toate aceste tranzacții au înregistrat creșteri față de anul 2016: exportul de produse vegetale în UE – cu 22,9%, în CSI – cu 63,1% și în celelalte țări – cu doar 9,7%.

Tabelul 4. Detalierea exportului agroalimentar al Republicii Moldova pe grupe de țări în 2016 – 2017 (milioane dolari SUA)

Produse agroalimentare	2016				2017*			
	TOTAL	din care:			TOTAL	din care:		
		țările CSI	țările UE	celelalte țări ale lumii		țările CSI	țările UE	celelalte țări ale lumii
Animale vii și produse animale	40,2	18,3	8,4	13,5	47,0	19,2	13,5	14,3
Produse vegetale	529,5	68,1	343,2	118,2	662,5	111,1	421,7	129,7
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	54,3	0,5	36,9	16,9	53,7	1,0	47,4	5,3
Produse alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun	321,5	87,0	149,5	85,0	367,8	89,2	166,9	111,7

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică (www.statistica.md)

* date provizorii

Deținând al doilea loc din totalul export agroalimentar - produsele alimentare, băuturi alcoolice și nealcoolice, tutun - în 2017 înregistrând o valoare de 367,8 mil.dolari SUA, au fost orientate spre țările UE (România, Polonia, Letonia, Germania, Bulgaria, Austria etc.) cu o contribuție de 45,4 la sută (166,9 mil.dolari SUA), spre țările CSI (Belarus, Ucraina, Federația Rusă, Kazahstan) cu o contribuție de 24,3 la sută (89,2 mil.dolari SUA) și spre restul lumii (Turcia,

SUA, Siria, Irak, Sudan etc.) – cu 30,4% (111,7 mil.dolari SUA). Toate aceste exporturi pe grupe de țări s-au majorat comparativ cu anul precedent.

Aceleași caracteristici și tendințe de creșteri sunt înregistrate și pentru exportul de animale vii și produse animale pe grupe de țări în 2017 față de 2016, principalele piețe de destinație fiind pentru UE: Franța, Germania, România, Italia, Polonia, Slovacia; pentru CSI: Belarus, Federația Rusă, Kazahstan; pentru celelalte țări: Siria, Irak, Libia, Iordania, Georgia, Liban

Produsele: grăsimi și uleiuri animale și vegetale în 2017, fiind de 53,7 mil. dolari SUA, au semnalat diminuări față de 2016 (cu 1,1%), explicate prin reducerea semnificativă (cu 31,4%) a exportului acestora în celelalte țări ale lumii în afara țărilor UE și CSI.

CONCLUZIE

Exportul agroalimentar din Republica Moldova este determinat de o mulțime de factori geografici, politici, economici, de specializare, care îl avantajează, printre care pot fi menționați: poziția geografică favorabilă a pieței țării noastre, fiind amplasată la intersecția dintre CSI și UE (având șanse mari în a deveni un punct de tranzit al produselor dintre aceste); condițiile climatice destul de favorabile în obținerea diverselor produse ecologice; disponibilitatea de resurse de muncă relativ ieftine; disponibilitatea de terenuri suficiente funciare, cu fertilitate destul de înaltă a solului, care pot contribui la creșterea volumului produselor agricole de calitate, exportându-se ulterior cu succes etc.

Republica Moldova, fiind o țară în curs de dezvoltare și tranziție, trebuie să se orienteze spre un model de creștere economică bazat pe exporturi, investiții și inovare, pentru a se poziționa pe piața internațională; trebuie să sporească competitivitatea sectorului agroalimentar prin restructurare și modernizare; trebuie să elaboreze o strategie clară de dezvoltare a exporturilor agroalimentare, care implică o nouă infrastructură, o performanță a exporturilor (prin produse calitative, lărgirea gamei de produse, prospectarea de noi piețe, conformarea cu cerințele UE privind siguranța alimentară etc.)

Pentru ca Republica Moldova să fie pe plan mondial competitivă este nevoie de atragerea investițiilor străine directe în agricultură și industria prelucrătoare - sectoare de o importanță deosebit de mare.

BIBLIOGRAFIE

1. BEGU, L.-S. *Statistica internațională. Analize comparative*. București: Ed. Universitara, 2009. 220 p. ISBN 973-743-617-1
2. GOGU, E. *Statistica în afaceri internaționale*. București: Ed. Universitara, 2012. 140 p. ISBN 978-606-591-450-6
3. KORCA, M., BEGU, L.-S., MARIN, E., ALEXANDRU A. *Bazele statisticii pentru afaceri internaționale*. București: Ed. Universitara, 2009. 331 p. ISBN 978-973-749-616-4
4. GOGU, E. *Statistica în turism și comerț. Teorie și studii de caz*. București: Ed. OSCAR PRINT, 2009. 266 p. ISBN 978-973-668-232-2
5. www.statistica.md și www.bnm.md